

NOUA REVISTĂ ROMÂNĂ

ABONAMENTUL:

În România un an . . . . . 10 lei
„ „ „ „ „ „ 6 „
În toate țările uniunii poștale un an 12 „
„ „ „ „ „ „ 7 „

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA

Bulevardul Ferdinand, 55. — București

POLITICA, LITERATURA, ȘTIINȚA ȘI ARTA

APARE ÎN FIECARE DUMINICĂ

DIRECTOR:

C. RĂDULESCU-MOTRU
PROFESOR LA UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI

UN NUMAR:

25 Bani

Se găsește cu numărul la principalele
biblioteci și la depozitari de ziare
din țară

anunțurilor pe ultima pagină
1/2 pagină: 10 lei.

No. 20.

DUMINICĂ 22 FEBRUARIE 1909

Vol. 5.

SUMARUL:

NOUȚĂȚI:

Noua lege de organizare a ministerului de instrucție.—Revendicări feminine. Votul femeilor în Anglia.—Judecători femei în Franța.

CEȘTIUNI ACTUALE:

C. DIMITRESCU-IAȘI. *Din ale zilei.*

C. G. COSIA-FORU. *Industria aurului în țările române.*

ȘTIINȚE SOCIALE:

N. ZAHARIA. *Perversitatea.*

LITERATURĂ:

N. PORA. *Vraja cântecului.*

JVAN TURGHENIEV. *Poeme în proză.*

NOTE ȘI DISCUȚIUNI:

N. ȘTEFĂNESCU-IACINT. *Colegiul unic la județe.*

NOUȚĂȚI

Noua lege de organizare a ministerului de instrucție.

În adăstarea legii pentru învățământul particular, lege absolut trebuincioasă, d. Ministru al Cultelor și Instrucțiunii a prezentat o nouă lege de organizare a administrațiunii ministerului.

Instrucțiunile principale ale acestei legi privesc serviciul de inspecție și control.

Art. 28 al noiei legi stabilește astfel modul cum se va recruta personalul acestui serviciu:

Pentru viitor, numirea de inspectori și revizori școlari de orice grad se va face după anume liste de prezentare. Se va face câte o listă pentru fiecare grad de inspectorat și de revizorat și fiecare listă va cuprinde câte un număr de nume de trei ori mai mare decât numărul de posturi câte se află în gradul respectiv.

Fiecare listă va fi valabilă 4 ani.

Perioadele de 4 ani se vor socoti începând cu 1 Aprilie 1909. Cel înscris în o listă poate fi reînscris într'insa la expirarea perioadei de 4 ani.

Listele de prezentare se vor alcătui de către comisiuni formate în modul următor:

a) Pentru învățământul primar:

Ministrul;

Secretarul general;

Membrii consiliului permanent;

Directorul învățământului primar și normal primar;

Inspectorii generali ai învățământului primar și normal primar;

Directorii și directoarele școlilor normale primare.

b) Pentru învățământul profesional:

Ministrul;

Secretarul general;

Membrii consiliului permanent;

Directorul învățământului profesional;

Inspectorii generali ai învățământului profesional.

c) Pentru învățământul secundar și pentru seminarii:

Ministrul;

Secretarul general;

Membrii consiliului permanent;

Directorul învățământului secundar și superior;

Inspectorii generali ai învățământului secundar;

Administratorul Casei Bisericești;

Directorii seminariilor pedagogice universitare;

Decanii facultăților de litere și științe.

Inutil să ne oprim mai mult asupra acestui articol care este menit să nu aibă în practică vre o importanță. Funcționarii care alcătuiesc listele de prezentare sunt, în majoritate, persoane care depind de Ministru; dar oare oarea cineva până acum pe Ministru să le consulte pe acestea la vre-o numire?

Listele de prezentare sunt valabile patru ani!

Valabile pentru cine? Pentru un nou ministru? Adică noul ministru care să inspecteze învățământul prin persoanele care îi sunt recomandate de funcționarii ministerului predecesor; de funcționarii s. ex. ai D-lui Sp. Haret?

Să poate discuta măcar o asemenea ipoteză?!

De sigur este de dorit ca serviciul de control să se organizeze odată în mod serios. Pentru aceasta este bine ca inspectoratul să fie o carieră de sine stătătoare; profesorul ajuns la rangul de inspector să rămână inamovibil în această pozițiune. Numai astfel s'ar goni politicianismul din școală.

D. Ministru actual este desigur omul care are capacitatea necesară pentru a întocmi o lege bună de organizare a serviciului de inspecțiune. Și legea întocmită de dânsul, toată

lumea ar privi-o cu satisfacție, dacă ar îndeplini o singură condițiune numai, anume: ca legea să devină aplicabilă după ce d. Haret nu va mai fi ministru! Cât timp este ministru d. Haret își nimicește singur opera sa prin patima politică de care se lasă a fi stăpînit.

O altă inovațiune a proiectului este aceea că se dă și membrilor consiliului permanent atribuțiuni de inspectori. Această inovațiune este practică chiar de câte va luni. Avantajurile ce au decurs dintr'însa nu au fost însă apreciable pentru învățământ, și credem că nu vor fi nici în viitor.

La *administrațiunea specială a Casei Școlilor*, s'au introdus, prin noul proiect, câteva modificări bune la vechea lege.

Art. 62 suprimă taxele școlare pentru învățământul particular.

În dispozițiuni finale s'au introdus un aliniat de teroare pentru funcționarii ministerului și care e astfel redactat:

Afară de destituire, ministrul poate aplică funcționarilor ministerului și Caselor dependente de dânsul pedeapsa admonstării, amenzii până la cinsprezece zile și suspendării pe timp mărginit până la cel mult două luni în cursul unui an bugetar. Modul de aplicare al acestor pedepse se va hotărî prin regulament.

VERAX.

* * *

Revendicări feministe. Votul femeilor în Anglia.

Lupta întreprinsă cu atâta căldură în Anglia pentru extinderea drepturilor electorale la femei,—chestiune care a stârnit nu numai entuziasmul agitator al masselor feminine dar a găsit mulți puternici apărători în rândurile parlamentarilor,—a repurtat o victorie de seamă.

Cedând presiunilor neconținute provocate de tendințele radicale, Cancelarul Lloyd George, a comunicat intențiunile guvernului actual de a propune reforma electorală, ținând seamă de votul camerei comunelor în favoarea sufragiului femeilor.

Fenomenul curios care s'a produs e că s'au organizat în scurt timp numeroase societăți: unele spre a pregăti lumea feminină pentru viitoarea chemare electorală, altele combătând puternic amestecul femeilor în politică.

Cea mai interesantă reuniune este cea de sub conducerea Mrs Humphry Ward care combate sufragiul femeilor și tinde la apărarea căsniciei contra scăderilor ce ar putea suferi, prin participarea femeilor la numeroase ocupațiuni politice.

De altă parte s'a constituit o ligă masculină pentru sufragiul femeilor, o asociație a femeilor artiste și scriitoare și alte societăți liberale, toate propagând curentul în favoarea dreptului de vot al femeilor.

Un puternic sprijin găsește curentul feminist în rezultatele dobândite în coloniile Engleze din Australia și Noua Zelanda unde femeia este și electoare și eligibilă.

În două orașe engleze, în ultimele alegeri din 1908 s'a ales pentru prima oară, mi se pare, pentru demnitatea de primar, două femei. Indicațiunile ce se prezintă asupra rolului femeilor în aceste legislațiuni arată că femeile au avut o simțită binefăcătoare influență în alcătuirea multor legi pentru protecția minorilor și femeilor în fabrici și ateliere, reglementarea condițiilor de muncă, legi anti-alcoolice, asigurări contra accidentelor etc.

* * *

Judecători femei în Franța.

Dacă în Franța, cu toată tăria curentului feminist extinderea dreptului electoral la femei este poate încă îndepărtată, propaganda feministă în ultimul timp a triumfat totuși, deschizând drumul femeilor la o sumă de drepturi cu caracter social.

E vorba de accesul femeilor la instanțele judecătorești înstituite pentru judecarea diferendelor dintre muncitori, meseriași, funcționari comerciali etc., și întreprinzători, industriași, proprietari de firme comerciale etc.

În Franța această jurisdicție menită a judeca contestațiile dintre muncitori și întreprinzători asupra organizației și neexecuției muncii, plata salariului etc. se numesc *conseils des Prud'hommes*.

Contestațiile cari cad în competența acestor consilii, necesitând niște cunoștințe speciale s'a găsit nimerit ca judecătorii să fie aleși dintre oamenii de meserie, tehnicieni, comercianți etc.

Cum însă în ultimul timp numărul femeilor întrebuite în comerț și industrie a crescut în mod considerabil, s'a găsit că n'ar fi echitabil ca ele să fie înlăturate, numai pentru simplul motiv că sânt femei. Pe lângă aceasta, sânt multe meserii cari sânt conduse de femei precum sânt toate ramurile industriei textile cari au în capul lor cele mai experimentate lucrătoare. Ele apreciază munca, ele stabilesc prețurile, socotesc valoarea muncitorilor etc.

Pentru aceste ramuri industriale nu s'ar putea găsi mai buni consilieri prudhomali decât dintre femei.

Tot așa în ramura cusătoriei, modelor, numărul lucrătoarelor femei întrece cu mult pe acela al bărbaților așa că este o chestiune de echitate ca ele să aibă dreptul a fi reprezentate în aceste consilii judecătorești.

Chestiunea care se ridică este: Acest triumf al cauzei feminine, dobândit prin starea de fapt, datorită transformărilor economice, ivite în muncitorimea franceză va fi ratificată de guvern? Consilierii femei aleși de corporațiile feminine vor fi numiți în aceste demnități?

Legea de organizare a acestor consilii din 27 Mart. 1907 dă femeilor dreptul de a vota pentru aceste consilii, dacă au dreptul a participa la alegerile de consilieri pentru tribunalele comerciale, specificând însă că numai bărbații vor putea fi aleși în consiliile prud'homale. Legea specială din 15 Noiembrie 1908 dă femeilor dreptul de a fi în aceste consilii prud'homale.

Față cu rezultatele satisfăcătoare ce a dat admiterea femeilor în consiliile similare din Italia și Anglia (aproape identic organizate cu consiliile prud'homle din Franța) se așteaptă cu oare care încredere numirea de consilieri prud'homali, femei.

BIBLIOGRAFIE

Buletinul comisiunii monumentelor istorice Anul I No. 4 1908.

Const. Văideanu, inginer, Motorul Diesel și însemnătatea lui pentru industria țării noastre. București 1908.

Cesar G. Partheniu, Le droit social obligationnel. Bucarest 1099.

Riza. Cântări și poeme 1902—1908. Iași.

Mite Kremnitz. Regele Carol al României, trad. de C. Graur. (Biblioteca pentru toți).

A apărut

Puterea Sufletească

PARTEN III-A

CULTURĂ. PUTERILE SOCIALE

DE

C. RĂDULESCU-MOTRU

Prețul lei 3,50

Cu această fascicolă se termină lucrarea: *Puterea Sufletească*. Prețul celor trei fascicole este lei 12. Abonații *Noii Reviste Române* au o scădere de 25% din acest preț, când lucrarea se va procura direct prin administrația revistei.

CESTIUNI ACTUALE

DIN ALE ZILEI

Sunt acum câteva zile, am citit în ziarul «Viitorul» un *interview* cu D-nu N. Filipescu, în cestia proiectului de reformă sinodală.

Acest *interview* mi-a produs o îndoită surprindere. În primul loc m'a surprins faptul că într-o convorbire asupra oportunității unei reforme a Sinodului, găseam numele meu amestecat; și în al doilea loc faptul că ziarul *tinerilor liberali* găsește cu cale să publice cu inima ușoară, — fără nici o rezervă, — un atac contra mea și nedrept și cu neputință de dovedit; *de oare ce era o cestiune de conștiință*.

Hotărât, cum sunt pentru moment, *a nu face politică militantă*, trec și eu ușor peste acest din urmă incident.

Nu pot face tot așa cu atacul ce mi se face într-o *cestiune de conștiință*; de aceea voi spune câteva cuvinte.

* * *

Să încep cu cestiunea de fond care era obiectul convorbirii d-lui Filipescu cu redactorul «Viitorului». Era vorba despre anteproiectul d-lui Haret pentru reforma organizării Sinodului. Nu cunosc acest anteproiect decât în mod fragmentar din informațiile strecurate prin ziare. Și cum e vorba de un *anteproiect*, se zice și e firesc ca el să fi primit și să mai primească unele modificări isvorâte din consultațiile ministrului, atât cu oamenii politici, cât și — mai ales — cu membrii Sinodului.

Principial însă pot spune că sunt două puncte, în cari încercarea de reformă e pe deplin îndreptățită. E netăgăduit că în fruntea bisericii române și în înaltele demnități ale acestei biserici trebuiesc să ajungă bărbații cei mai vrednici ai bisericii; oameni cari pe lângă studii adâncite în materiile religioase, pe lângă viața lor cu-cernică, pe lângă natura blândă creștinească, să aibă și înaltele însușiri ale energiei de muncă, precum și conștiința rolului bisericii în îndrumarea *vieții naționale*.

Când în legea existentă s'a stabilit ca alegerea înalților demnitari ai bisericii să se facă de un colegiu alcătuit din Sinod și camerele legiuitoare, s'a avut în vedere acest îndoit interes: al *bisericii* și al *națiunii*.

Ambele interese trebuiesc să se combine în deplină armonie la fixarea persoanelor chemate pentru înaltele demnități bisericești.

— Și, evident, legea propusă de d-nu Haret va fi cu atât mai bună, cu cât va îngădui accesul — cum am zis deja — celor mai vrednici bărbați ai bisericii — *bine înțeles în marginile îngăduite de canoane*. Din acest punct de vedere încercarea de reformă e îndreptățită.

Mai e încă o a doua cestiune: — a *clerului mirean*.

Preoții de mir merită de sigur o deosebită atențiune din partea statului român. În păstorirea sufletească înalții prelați au îndemnul și controlul; dar cei cari lucrează direct cari vin în contact zilnic cu poporul, sunt fără contestare preoții de mir. Și apoi ei îndeplinesc o

îndoită funcțiune socială: pe lângă păstori sufletești, e poartă în acelaș timp sarcina întregă a greutăților cetățenești. Având o familie, suportă toate greutățile sociale pe cari le suportă în stat și cetățenii păstoriți.

Încă dela începutul constituirei sinodului s'a produs o mișcare de revendicare de drepturi și de ocrotire a situațiunii lor, mai multă decât le este acordată prin legea în ființă. Dacă actualul ministru al cultelor s'a gândit la această problemă — bine a făcut.

Nu cunosc nici *formulele* la cari se va fi oprit d-nul Haret în consultațiunile sale și nu e nici rostul meu să mă pronunț întru cât e sau nu *canonică* reforma proiectată. În astă privință un tânăr agregat al facultății de teologie, d. Dobrescu, cu *competința specială* în materie de *Istoria bisericii*, a încercat de repețite ori în zilele din urmă să intervină prin ziare pentru a elucida cestiunea.

Dar un lucru îmi pare cert, *a priori*, că de vreme ce ministrul a căutat și caută să se pună în înțelegere cu membrii Sinodului și prin urmare cu șefii bisericii — formulele la cari se va fi oprit nu pot fi decât în conformitate cu prescripțiunile canoanelor.

* * *

Și acum să venim și la cestiunea personală, ridicată *din senin* de către d. N. Filipescu. D-sa, îngrijorat de soarta seminariilor, se miră: cum un *ateu* poate fi profesor într'un seminar de *teologie*.

Dar o acuzare de ateism în secolul al XX-lea e un adevărat *anacronism*. Acuzări de felul acesta mai erau încă posibile la *sfârșitul veacului de mijloc*.

Pentru ateism a fost acuzat filosoful *Anaxagoras* în timpurile *Pericleice*, unul dintre puternicii *idealiști* ai sec. V înainte de Chr. Pentru a scăpa de prigoniri, Anaxagoras a fost silit să părăsească Athena și să se retragă la *Lampsacus*, în Asia minoră.

Pentru ateism a fost acuzat la începutul timpurilor moderne și condamnat la ardere *Giordano Bruno*, cel mai puternic gânditor din *zorii* timpurilor moderne. Nu cităm decât două exemple la distanță de aproape două mii de ani unul de altul. Dar câte victime în acest interval n'au plătit cu libertatea sau vieța lor — nenorocirea de a nu fi fost înțeleși de veacul în care au trăit!

Astăzi așa ceva nu se mai poate întâmpla. Progresul continuu al luminilor în timpul celor din urmă patru veacuri a făcut cu neputință *reînvierea* acuzațiunilor de felul acesta.

Nu e vorba numai de principiul de *toleranță* în materie de credință, nici de oprirea de a scrută *conștiința intimă* a unui om din acest punct de vedere. E ceva mai mult.

În evoluția progresivă a gândirei, problemele minți se schimbă continuu. Unele își schimbă formularea, punându-se în concordanță cu știința pozitivă a momentului; altele pentru aceleași motive *nu mai au rațiunea de a fi*.

Și așa s'a întâmplat și cu *concepția ateistă*.

Atât analiza faptelor naturei cât și analiza vieții sufletești și mai cu seamă pătrunderea mai adâncă în înțelesul *legilor gândirei* — fac imposibilă orice încercare

care de a explica natura și viața fără *legea cauzalității*.

După lucrările celor doi mari filosofi ai veacului al XVIII-lea: *Hume* și *Kant*, pentru mințile în *current* cu *progresele gândirii* acuzarea de «ateism» devine o absurditate.

* * *

Dar vreau să fiu și mai precis față cu acuzarea d-lui N. Filipescu — nu numai că *nu sunt ateu*, dar sunt *creștin* — și *poate* mai creștin decât d-sa.

Studiile mele de istoria comparativă a religiunilor m'au făcut să pătrund mai bine adâncul înțeles al învățăturilor lui Christ. Și apoi *eu practic* aceste învățături, în marginele în care e dat unei slabe naturi omenești să se îndrumeze pe calea înaltelor idealuri ale vieții, propovăduite de Mântuitorul omenirii.

Iubirea aproapelui și respectul dreptății altuia sunt punctele cardinale după cari cerc să 'mi orientez viața. Fac binele ori de câte ori mi se prezintă ocazia; dar mai cu seamă mă păzesc de a vătăma persoana sau interesele drepte ale ori cui, fie chiar dușmanii mei. Eu nu caut să mă răsbun și nu admit ca răsbunarea să meargă până la sânge.—Știu că e greu. Dar atât m'am deprins să'mi înfrâng voința și să nu dau curs liber patimilor în raporturile mele sociale, în cât și cei cari nu'mi sunt prietini, dar sunt drepti, sunt nevoiți să'mi recunoască acest temperament creștinesc.

Dar să nu lungim vorba; e totdeauna neplăcut să vorbești despre tine însuși.

Și pentru că vorbim de «creștinism», voi încheia cu un sfat creștinesc, amintind d-lui N. Filipescu cuvintele Mântuitorului spuse în Grădina *Gethsemani* în momentul arestării:—

Văzând pe apostolul său Petru că scoate sabia pentru a'l apăra, Christ îi zice: *Petre, bagă sabia ta în teacă, pentru că cine scoate sabia, de sabie va muri*.

Sapientii sat.

4 Februarie 1909

C. DIMITRESCU-IAȘI.

INDUSTRIA AURULUI ÎN ȚĂRILE ROMÂNE

I

Nu e țară, în care, fie în trecut, fie în prezent. să nu se fi găsit și exploatat aurul.

Asia, Africa și Europa, pe rând, în decursul veacurilor, au avut întâietatea în producția aurului, au trecut-o apoi Americii, Australiei; mâine, poate, o vor relua-o.

Dacă natura a risipit, cu parcimonie, dar, pare, cu dreptate, pe toată suprafața globului, prețiosul metal, locurile unde el se poate afla sunt însă departe d'a fi toate descoperite.

S'a descoperit că și apele oceanice conțin aurul în starea himică; chiar s'a și format în anul trecut, în Anglia, o societate pentru exploatarea lui.

În Europa, industria auriferă a răsărit, pentru a apune, când în Hiberia, când în Gallia; a strălucit în Dacia, și n'a lipsit nici uneia din celelalte țări.

Exploatabilitatea aurului a variat după timpuri și după valoarea lui, care în trecut eră foarte schimbătoare. A fost o vreme când Ethiopianii, linsiti de fier,

au schimbat bucuros, pe cantitate egală, aurul lor contra fierului importat.

Azi valoarea aurului este aproape invariabilă pe toată suprafața globului: kilogramul de aur valorează 3440 lei.

Mine de aur, aluvioane aurifere, părăsite din vechime ca improductive, se exploatează azi din nou, și cu succes, grație metoadelor noi și progresului realizat în mecanică și himic.

Cele mai bogate mine de aur din Europa sunt actualmente în Rusia și în Transilvania.

L'illustration din 5 Septembrie anul trecut descrie o mină de aur de curând deschisă în Franța, pe urmele unei exploatațiuni din timpurile vechi, și care produce până acum, anual, circa 2 milioane și jumătate lei, ocupând 450 lucrători pe zi.

În Serbia, o societate Franco-Engleză a reînceput, tot după urmele unei exploatațiuni vechi, extragerea aurului din aluvioanele din valea râului Peck, și obține rezultate foarte satisfăcătoare.

România, nu numai că n'are nimic de invidiat celorlalte țări, sub această privință, dar se află chiar mai privilegiată decât se crede.

Înainte de a demonstra aceasta, e bine de a intra în câteva lămuriri de ordine generală.

* * *

Extracția aurului a dat naștere la două industrii absolute distincte:

industria filoniană și
industria aluvionară.

Deosebirea rezultă după modul cum se prezintă aurul: închis în piatră, sau liber, în aluvion.

Între aceste două industrii, diferența este mare.

Pe cât de grea, costisitoare și aleatorie este industria aurului filonian, pe atât de ușoară, fără cerință de capital, și sigură este extragerea aurului din aluvion.

Într'adevăr, pentru a ajunge la vână, trebuiesc străpunși munții, de sus în jos, prin puțuri, și d'a curmezișul, prin galerii sau tuncluri.

Găurești uneori piatra seacă pe distanțe de sutimi de metri în căutarea problematicului filon.

Trec ani, până ce munca, perseverența și sacrificiile bănești, să fie răsplătite, când au norocul să fie răsplătite. Iar succesele rarilor favorizați de soartă întăresc stăruința unora și dezarmează pe alții de prudența lor.

Când ai ajuns la vână, la filon, trebuie să scoți afară din mină piatra auriferă, s'o zdrobești, s'o macini, ca apoi, din pasta noroioasă, cu ajutorul mercurului, să extragi aurul amalgamat, și, pe cel care rămâne, să-l mai prinzi pe calea himică a chlorurației sau a cyanurației.

Costul ridicat al tuturor acestor operațiuni, cari cer instalațiuni și mașini scumpe, nu permite decât exploatațiunea pietrei aurifere și a filoanelor de oarecare întindere și avuție.

Dar și când ai găsit un filon bogat, dintr'însul poți scoate milioane.

Avem într'această privință o pildă fericită în cazul institutorului român Alex. Pokol, din Comitatul Nagybánya (Baia mare), care, după ce se sleise prin sacrificii îndelungi și covârșitoare, în momentul desnădăjduirii, avu bucuria să atingă un filon de aur extrem

de bogat, și să devie, în scurt timp, mândrul castelan din valea Burhutului și fericitul proprietar al unui palat din Budapesta.

* * *

Industria aurului aluvionar, mai ales în forma ei primitivă, este cât se poate de simplă. Nu trebuie decât apă și o copaie, de o formă oarecare, variabilă după localități.

Te mai poți înlesni, pentru a concentra aurul, de o scândură înclinată pe care așterni câteva petice de stofă, preferabil de lână.

Pe această scândură se spală, cu apă multă, nisipul aurifer. Huma și nisipul se duc, iar firele de aur, pleava, paietele sau scânteelile rămân prinse în lână.

După spusele țăranilor bătrâni, se întrebunțau odată, și la noi, piei întregi de oaie, și aurul se prindea în tunsura lor.

Aceasta ne reamintește istoria tunsurei de aur a lui Jason și expedițiunea Argonauților.

Oricare ar fi modul de concentrare întrebunțat, lucrarea finală a aurului tot cu copaie se săvârșește.

Prin niște mișcări speciale, se obține clasarea materialelor în copaie, după ordinea densității lor; cele mai ușoare ajung la margine, și s'asvârlă, iar aurul, mai greu ca toate, rămâne deosebit la urmă, pe fundul copăiei.

Această lucrare comportă multă dibăcie, și de oarece măsura bogăției unui aluvion rezultă din cătățimea de fire sau scântec de aur ce rămân în copaie, putem aprecia câtă variațiune poate suferi această măsură, după gradul, mai mic sau mai mare, de dibăcie al aurului ce întrebunțăm.

Din același nisip, unul nu scoate la copaie decât două-trei fire, pe când altul, mai meșter, scoate îndoit sau întreit.

Oricine, chiar un copil, în scurtă vreme învață întru câtvă acest meșteșug; dar câțiva specialiști ajung la o adevărată artă: aceștia sunt însă rari.

Dela acest sistem primitiv, practicat odinioară de-a lungul râurilor noastre de țiganii aurari, și comun, cu mici deosibiri, tuturor aurarilor din lume, industria modernă a ajuns la întrebunțarea celor mai perfecționate mașini. Cu ele se poate spăla cantități enorme de aluvion, mai multe mii de metri cubi pe zi, și se reține aproape totalitatea aurului conținut.

Aceste mașini perfecționate sunt stabilite pe drage plutitoare, sau pe escavatoare, pe șine.

Dragele și escavatoarele funcționează azi cu un deplin succes pretutindeni unde sunt aluvioane aurifere. Chiar acelea pe cari aurarul le-a părăsit ca prea sărace pentru a remunera munca cu mâna, dau importante beneficii când sunt lucrute cu drage sau cu escavatorul.

Aceasta provine din aceea că, pe când munca cu mâna nu poate extrage decât 30—60% din aurul conținut într'un aluvion, mașina ajunge a prinde 90% și mai bine din acel aur. Pe lângă aceasta, pe când trebuie unui om trei zile de muncă pentru a spăla un metru cub, cu drage se poate spăla ușor 1000 și chiar 5000 metri cubi în 24 ore.

Cheltueala lucrului cu draga variază după greutățile

transportului, prețul zilei de muncă, mijloacele de aprovizionare și, mai ales, după prețul combustibilului.

De aceea oscilează între 20 și maximum 50 bani pe metru cub.

În aceste condițiuni, o cătățime medie chiar de un sfert de gram aur la metru cub, ar fi deja remuneratorie, în țara noastră, unde aurul aluvionar este din cel mai curat, și poate valoră 3 lei gramul și unde cheltuecele de exploatațiuni ar fi din cele mai reduse, în raport cu țările unde prețurile de mai sus au fost fixate.

În prima jumătate a secolului trecut, pretutindeni, spre munți, de-alungul Oltului, Lotrului, Argeșului, Dâmboviței, Buzăului, Bistriței și alte râuri, se mai puteau vedea familii întregi de țigani, exercitând meșteșugul de aurari, câștigându-și viața și plătind, pentru acest drept d'a «vână» aurul, o dare în natură Stăpânirei, și alta boerului, ai cărui robi erau.

Atunci viața eră efină, munca puțin plătită, iar valoarea aurului mult mai mare.

Ei spălau, sau alegeau aurul din nisip în modul cel mai primitiv, cu copaia. Se mulțumeau cu ce găseau la față; nu săpau mai la adânc, unde straturile sunt mai bogate.

Industria aceasta a țiganilor aurari dată din vechime, probabil dela venirea țiganilor în țară, și le eră proprie, adusă din Asia de unde sunt originari.

În aniele noastre găsim, între veniturile domnești, sume din această proveniență, și ni se spune că ele erau în special afectate bugetului personal al Doamnelor și Domnițelor Curței.

După desrobirea țiganilor, și pe măsură ce dezvoltarea agriculturii oferea muncii un salariu mai remuneratoriu, meșteșugul de aurar fu părăsit, și, azi, cu greu s'ar mai găsi în țară vre-unul din vechii țigani aurari cari să mai mânuiască copaia.

Această părăsire nu implică însă nerentabilitatea acestor nisipuri aurifere prin mijloacele mecanice moderne.

Intr'adevăr, dacă ținem seamă că unui bun aurar îi trebuie trei zile ca să spele un singur metru cub de nisip, și dacă ne referim la afirmările celor cari își mai rememorează de timpurile de atunci, putem admite, fără teamă de exagerare, că acei aurari trebuiau să extragă cam o medie de cel puțin un gram de aur la metru cub.

Ei, când veneau la târg să transforme marfa lor în bani, erau la discreția argintarilor, cari, în nici un caz nu le plăteau aurul pe adevărata lui valoare. Erau bucuroși să prinză două treimi și chiar jumătate din valoarea lui.

La revencă deci ziua de muncă 50—60 bani, rare ori mai mult.

Când știm însă că dragele și excavatorii, cu care se tratează azi nisipurile aurifere, pot opera asupra mai multor mii de metri cubi pe zi, cu o cheltueală care oscilează între 20 și maximum 50 bani pe metru cub, putem calcula ușor că o cătățime de 1 gram la metru cub, valorând numai 3 lei gramul, ne-ar lăsa frumosul

beneficiu net de, cel puțin, 2 lei 50 la metru cub.

Chiar când n'ar fi decât $\frac{1}{4}$ gram aur la metru cub, o dragă americană, cum se fac acuma, care sapă și spală 5000 metri cubi în 24 ore, cu o cheltueală maximală de 30 bani la metru, ar lăsa un beneficiu net de 2250 lei, în 24 ore.

Aceste cifre fiind stabilite, — și temeinicia lor poate fi ușor controlată, — îmi permit o mică digresiune, în treacăt, pe care, cu toată sfiala unui profan, o supun aprecierii oamenilor tehnici competenți.

* * *

Canalizarea râurilor noastre, — care ar da țării calea cea mai economicoasă de transport, care ar preface câteva sute de mii hectare azi neutilizate, în pământuri bune pentru cultură, care ar înlătura inundațiunile și, în fine, ar servi de bază sistemului de irigațiune, — este un proiect care datează, pe cât știu, din vremea lui Vodă Bibescu, care-l concepuse.

Realizarea acestui proiect, dorită de toți economiștii noștri, ar sporî, în cel mai mare grad, prosperitatea țării, și, înlesnind marea operă a irigațiunilor, ar ajunge să întreiască și să statornicească producțiunea agricolă.

Totuș canalizarea râurilor a rămas ca un vis irealizabil din considerațiuni budgetare.

Dar dragajul nisipurilor aurifere dintr'un râu este o operațiune care se confundă cu cea a canalizării râului.

Cine dragează un râu, pentru a spăla materialul din albia lui, și a reține aurul ce acest material coprinde, dacă îndreptează în mod sistematic evacuarea nisipului spălat spre ambele țărături ale râului, canalizează tot-d'odată acel râu, și îl canalizează la adâncimea ce voiește, fără a încărcă întru nimic costul operațiunii.

Aplicând acestor lucrări prețurile azi stabilite prin experiența făcută în alte țări, și socotind, în larg, un preț de 0,40 bani metru cub extras, spălat și așezat pe țărături, am putea avea canale, adânci de 6 metri, largi de 25, pe o lungime de 2000 kilometri, cu o cheltueală totală de 120 milioane.

Draga însă ar reține aurul aflat în aluvion, și cine poate ști, de mai înainte, media de aur la metru cub, ce ar rezultă din întreaga lucrare?

Ar fi părți din aceste râuri unde s'ar găsi o concentrare mai mare; în schimb, ar fi altele unde nu s'ar găsi aur mai de loc.

Însă n'ar trebui o medie mai mare ca $\frac{1}{7}$ dintr'un gram de aur, la metru cub, pentru ca costul întregii lucrări să fie complet acoperit, lăsând un prisos de peste opt milioane și jumătate lei; iar dacă media s'ar sui la $\frac{1}{4}$ de gram, ar rezultă un câștig net de 0 sută și cinci milioane lei!

Această sumă ar fi poate suficientă pentru executarea și a lucrărilor complementare, fără de care canalizarea și irigațiunile nu s'ar putea utiliza; adică ieșirea, cu ziduri bine întărite și prevăzute cu stăvilarele necesare, a strâmtorilor din munți, pentru crearea și utilizarea lacurilor artificiale, a căror înființare ar fi absolut necesară pentru a se putea regula, în timpul verei, un debit de apă suficient navigațiunii și irigațiunilor.

Ce frumos ar fi, zău, să ne trezim cu aceste gigan-

tice lucrări făcute, și cu imensele foloase ce ne-ar aduce, fără a fi împovărat budgetul nostru cu o centimă măcar, ba creându-ne și un folos, pe care l-am apreciat în limite modeste, pentru a nu da acestor evaluări ipotetice un aspect iluzoriu.

* * *

Aluvioanele râurilor actuale nu sunt însă singurele care conțin aur.

S'a constatat urmele unor cursuri de apă, aparținând epocelor geologice în care orografia și hidrografia d'atunci se deosebeau de cele actuale.

Aceste aluvioane se află uneori la atitudini de câteva sutimi de metri d'asupra nivelului râurilor de azi; acestea sunt aluvioanele vechi.

Se găsesc aluvioane vechi aurifere în Siberia, în California, în Guyana, în Australia, și în alte părți.

În genere ele sunt mai bogate în aur ca aluvioanele moderne; ele coprind în acele țări o medie între 2 și $2\frac{1}{2}$ grame la metru cub.

Intr'însele se găsesc cuiburile de aur mai bogate, și uneori în afunzime, pe *bedrock* (fund al albiei), se găsesc pepite a căror greutate variază dela câteva grame la câteva zecimi de kilograme.

În România, în districtul Dâmbovița, la Gemenea, se pot vedea asemenea aluvioane vechi aurifere.

Este foarte probabil să mai fie și în alte localități; însă aluvioanele aurifere dela Gemenea prezintă o particularitate: Acolo se văd, în modul cel mai indisputabil, urmele unci foarte vechi și foarte importante exploatațiuni.

Pe mai mulți kilometri pătrați, pământul este chiar ciuruit de gropi străvechi. Pot fi mai multe mii.

Podișul, unde aceste gropi se văd, se întinde pe mai bine de 50 kilometri pătrați, este întretăiat de văi și vâlcele, și se află la o altitudine de circa 250 metri d'asupra maicei Dâmboviței.

O pădure bătrână de fagi și stejari acoperă acele locuri. Copaci, de două și trei ori seculari, și-au înfipt rădăcinile în adâncimea acestor gropi, dând astfel o mărturie vădită a vechimei lor, măcar în parte.

Locuitorii nu le știu origina; le zic «gropile bătrâne».

Pe toate văile, pe toate vâlcelele, dacă iei și speli câțiva pumni de picriș, adunat chiar dela fața solului, rămâne în copaie câteva fire sau scânteie de aur. Dacă iei de mai adânc, găsești mai multe.

Aluvioanele aurifere dela Gemenea au fost semnalate de d. Popovici-Hatzeg în însemnatul său studiu geologic asupra regiunii Câmpulung-Sinaia.

În timpul Domniei lui Vodă Bibescu, inginerii muscalului Trandafiloff începuseră câteva lucrări, care fură însă părăsite, îndată ce Trandafiloff pierdù speranța d'a mai obține concesiunea avuțiilor noastre miniere.

În 1897, un inginer dela ministerul domeniilor, azi decedat, numit Negulici, studiă timp de trei luni localitatea, făcând lucrări de explorare. Rezultatul lor favorabil fu expus într'un raport oficial foarte interesant. Raportul fu pus la dosar, fără a i se face măcar cinstea unei apostile din partea superiorilor săi. Dar doi ani

mai în urmă, Comisarul general al Expozițiunii române la Paris, regretatul Dim. Olănescu, consemnă în raportul său, la Capitolul «Mine și Cariere» că aluvioanele aurifere dela Gemenea conțin 6 grame aur la metru cub.

De oarece de trei ani fac explorări în localitate, sunt în măsură a declara că, dacă p'allocurea această cătătime se poate găsi, nu trebuie nicidecum s'o privim ca o medie. Ar fi mult prea frumos, și fără asemănare cunoscută nicăieri aincea, până azi!

Ceeace rămâne absolut cert și învoderat pentru ori cine ar vizita localitatea, este că a existat odinioară acolo o exploatațiune a aurului, colosal de intensivă. Această exploatațiune, după datele istorice, se sue în timpurile Dacilor și Romanilor, adică cam la 2000 an vechime.

Am avut în vara aceasta ocaziunea d'a constata, în cursul unei călătorii în Transilvania, prezența unor urme la fel, în susul Ariejului, râu d'alungul căruia se vânează și azi aurul, și, întrebând pe locuitori, aceștia mi-au răspuns că acele gropi erau rămase dela Daci și Romani. Și ei le numesc, tot ca la Gemenea, «gropile bătrâne». Am aflat că mai există tot asemenea urme din vechime în mai multe localități din Transilvania, și, aci în țară, mi s'a spus, că mai sunt asemenea gropi în districtul Buzău și în Moldova, pe Bistrița.

Din îndemnul unor astfel de urme de exploatație străveche, Compania Franco-Engleză în Serbia a întreprins exploatarea aurului aluvionar, cu dragele americane, și de doi ani, producțiunea lor se menține la o medie de 2 gr. metru cub.

În privința acestor lucrări vechi, un raționament se impune:

Dacă, acum douăzeci de secole, exploatațiunea acestor aluvione eră rentabilă, ea trebuia să fie și azi: căci, deși munca, p'atunci putea fi făcută de sclavi, cu un cost redus la simpla lor întreținere, nu e mai puțin adevărat că, în schimb, avem azi avantajul forței mecanice, care poate înlocui munca a mai multor mii de oameni pe zi, cu o cheltuială mai mică decât ar costă măcar întreținerea a câtorva sute.

Problema exploatabilității aluvioanelor aurifere este din cele mai interesante. Nimeni, până acuma, la noi, n'a studiat-o. Și ea merită negreșit studiul cel mai serios; căci dacă cercetăm în istorie, aflăm numeroase și temeinice dovezi că, în Dacia, industria extragerii aurului, datorită vechilor Agathirși, atinsese cel mai mare grad de înflorire și devenise vestită în lumea întreagă, încă cu mult înaintea erei creștine.

În anul 500 înainte de Christos, Darius regele Perșilor, primind din Dacia armături de aur masiv și o colecție de arme bogat ornate cu aur, s'a lăcomit la cucerirea acestei țări, și a pornit cu oaste mare contra Dacilor.

Darius însă a fost respins.

Tot cu acelaș gând și în acelaș scop, a pornit și Traian, câteva secole mai târziu; căci cucerirea Daciei, a fost pentru Romani, ceeace, în zilele noastre, a fost cucerirea Transvaalului pentru Englezi.

Și Dacia eră p'atunci, ca Transvaalul azi, țara cea mai productivă de aur. Și tot faima bogăției minelor din țara lor a pricinuit Dacilor, precum, mai acum câțiva ani, Burilor, pierderea independenței lor.

Odată cu organizarea dominațiunii romane în Dacia, fu organizată și administrația minelor de aur. Un Praetor aurarius, având sub ordinele sale numeroși funcționari speciali, prezida la continuarea și extinderea lucrărilor miniere, până în ziua când, în fața pericolului invasiunii hordelor barbare, Romanii se retraseră pe malul drept al Dunării părăsind Dacia.

Locuitorii satelor și orașelor care nu urmaseră pe Romani, se retraseră, și ei în munți, unde trăiră, în decurs de secole cu armele în mână, în continuă stare de apărare față de popoarele năvălitoare. Orice viață economică dispăruse. Satle, orașele și cetățile prădate, incendiate, distruse, n'au lăsat mai adesea nici memoria numelor lor. Totuși numele de Gemenea, ce poartă și azi această localitate din Dâmbovița, este chiar al legiunii a XIII adusă de Traian în Dacia, și urme de castru roman se regăsesc în apropiere.

Lucrările vechi ce se văd la Gemenea, oricât de colosale par a fi fost, sunt încă departe d'a fi atins dezvoltarea ce extinderea masivului aluvionar poate comporta. Sunt încă câteva zeci de kilometri patrați rămași neatinși.

N'a venit oare timpul să reîncepem o lucrare, nu părăsită, dar pe care o știm numai întreruptă, din cauza restriștelor ce amintirăm?

* * *

În Transilvania, abia de un secol de când s'au deschis unele mine, tot după urmele vechi, industria aurului ia din ce în ce, o mai mare dezvoltare. Statul și particularii concesionari scot pe fiecare an câteva milioane.

În regiunea Nagybánya, ca în acea dela Abrudbánya dela Zalatna și altele, în fiecare an se deschid băișaguri (mine) noi.

La Ruda, în comitatul Hunyad, o societate germană din Berlin produce anual între 14 și 16 chintale de aur, sau o valoare de circa 5 milioane lei.

Și această Californie, necunoscută nouă, — fiindcă ea este numai prea aproape de noi, — poate rivaliza în bogăție cu minele din Transvaal și Klondike; căci cătătimi de 40—80 grame aur la tonă nu sunt rare, și s'au găsit vine care au dat și 300 grame de aur la tonă!

Aceste ținuturi sunt locuite de Români.

Munții noștri conțin și ei quartul aurifer. Inginerul Pascu l'a semnalat, sunt câțiva ani, în Râmnicul-Vâlcei, la locul zis Valea lui Stan, unde inginerul Baum începuse oarecari lucrări.

Mi s'a afirmat că s'ar fi găsit și în Gorj o piatră foarte bogată.

S'ar părea însă că natura, — buna și prevăzătoare natură, — a înzestrat Transilvania cu bogățiile mai greu de extras ale aurului filonian, pe când a rezervat României bogăția mai lesnicioasă a aurului aluvionar.

Veniva însă o vreme, când această țară, odinioară

exportatoare de aur, va vedea oare renăscând această veche și înflorită industrie?

Trăi-vom în de ajuns spre a vedea aurul extras din pământul românesc înlocuind stocul de aur, azi atât de internațional, din Banca Națională?

Poate că urmașii noștri, pe lângă cereale și petrol, vor ajunge a exporta, anual, și câteva zecimi de kintale de aur.

S'o sperăm!

Atunci numai vom reuși, poate, a reîntoarce în țară miile de milioane rentă română, care deocamdată asigură străinilor, din munca brațelor române, o viață mai largă și mai dulce.

Dar timpurile acestea par încă îndepărtate în regiunea visurilor; căci politica,—nesățioasă și istovitoare politică,—absoarbe și consumă d'ocamdată toată inteligența și toată activitatea română!

Chiar tineretul universitar n'are până acum alt ideal de înălțare decât d'a se asvârli în acest vârtej!

Disponibilități intelectuale, în activitate folositoare pentru viața economică și industrială, mai că n'avem! Să sperăm că va veni o zi când vor fi.

Atunci, după atâtea secole de adormire, industria a-urului la noi, va reînvia.

C. G. COSTA-FORU.

ȘTIINȚE SOCIALE

PERVERSITATEA

I

Intr'una dintre celebrele sale nuvele, intitulată *Demonul perversității*, Edgar Poe se ocupă de o ciudată stare sufletească, sub stăpânirea căreia unii oameni simt îmboldul a săvârși un fapt, *tocmai fiindcă știu că nu trebuie săvârșit*. Dânsul o numește *perversitate*. «In înțelesul pe care îl dau, ea este, în realitate, un mobil fără motiv, un motiv nemotivat. Sub înrăurirea ei ne purtăm fără scop inteligibil; sau dacă termenii în cari ne exprimăm par că se contrazic, putem schimba propoziția și spune că, sub înrăurirea perversității, săvârșim ceva, fiindcă, știm că *nu ar trebui să-l săvârșim*.

«In teorie, nu se poate să existe motiv mai nerațional; dar, în fapt, nu este altul mai puternic. Pentru unele, minți, în unele condițiuni, el devine cu desăvârșire irezistibil. Viața mea nu este ceva mai sigur decât această propoziție: siguranța ce avem că un oare care fapt constituie o greșeală sau un păcat, adesea este singura *forță* de neînvinș, care ne îmboldește să-l săvârșim.»¹⁾

«Suntem pe marginea unei prăpăștii. Privim în golul ei, ne simțim rău și avem amețeală. Întâia noastră mișcare este să ne depărtăm de pericol. Fără să ne explicăm pentru ce, stăm pe loc. Puțin câte puțin răul nostru, amețeala, groaza se contopesc într'o stare sufletească noroasă și care nu se poate defini. Treptat-treptat, pe

1) E. Poe, *Nouvelles histoires extraordinaires*. Paris. 1897. C. Levy pag. 3.

nesimțite, acest nor'iea o formă ca vaporii ce se aflau în sticla din care se înălță geniul dintr'o mie și una de nopti. Inșă din norul nostru, pe marginea prăpăștii, se desprinde, din ce în ce mai pipăibilă, o formă de o mie de ori mai grozavă decât toate geniurile, toți demonii din fabule; și totuș nu este altceva decât un gând, dar un gând înspăimântător, care ne îngheață chiar măduva din oase, și le pătrunde de crudele delicii ale groazei lui. Este, pur și simplu, această idee: Ce senzații am avea în timpul căderii noastre de la o asemenea înălțime? Și dorim această cădere, această nimicire trăsuitoare, numai pentru simplul motiv că implică cea mai groaznică, cea mai odioasă dintre toate cele mai groaznice și mai adioase imagini ale morții și suferinței, pe care imaginația noastră le-ar fi plăsmuit vre o dată. Și fiindcă judecata noastră ne îndepărtează puternic de marginea prăpăștii, *tocmai din această cauză*, noi ne apropiem de ea cu mai multă furie. Nu există în natură pasiune de o nerăbdare mai drăcească, de cât aceea a unui om care, tremurând pe marginea unei prăpăștii, gândește să se arunce în ea. Dacă și-ar permite, dacă ar încercă să reflecteze măcar o clipă, ar fi pierdut în mod neînlăturabil; căci reflecția ne poruncește să ne stăpânim și *tocmai din această cauză*—zic—noi nu putem.

«Dacă nu se află lângă noi un amic al cărui braț să ne oprească, sau dacă nu suntem în stare de o sfortare subită ca să ne depărtăm de abis; ne aruncăm în el, suntem pierduți.»¹⁾

Cazuri ca acestea din urmă există. Chiar noi am avut ocazia și observăm unul la un doctor în medicină, om inteligent și cult. El avea o mare groază să treacă pe marginea unei prăpăștii, fiindcă simțea *impulsia* să se arunce în ea. Și se observă la dânsul această ciudată stare sufletească, în care temeră de pericol eră asociată cu îmboldul de a se arunca nebunește în el.

Nu credem însă că asemenea cazuri pot fi socotite ca făcând parte din domeniul perversității; ele intră mai cu seamă în acela al patologiei mintale, al psihiatrii și se observă în special la unii neurastenici.

Perversitatea este prea răspândită în omenire pentru a putea fi socotită ca ceva patologic. Cel mult, cel mult ea poate fi grupată între acele stări sufletești, care ocupă zona dintre normalitate și anormalitate.

Ceea ce o deosebete de toate celelalte stări sufletești este *plăcerea ce o simți pe să pricinuești altuia sau allora suferință, firă ca să ai absolut nici un motiv logic pentru a face aceasta*.

Ca toate stările sufletești, perversitatea este o stare destul de complexă.

Ceeace caracterizează pe omul pervers, este completa lipsă de *simț moral* sau de *conștiință morală*. Ce este simțul moral, aceasta se știe de toată lumea.

Noțiunile de *bine* și *rău* sunt aceleași la toate popoarele civilizate; adică între toate este stabilit criteriul după care o faptă este judecată ca bună sau rea. Dar pentru ca cineva să nu facă răul, nu este destul ca el să-l deosebescă numai de bine — această deosebire o poate face și cel mai înapoiat intelectualicește. Ceea ce trebuie

1) Ibid pag. 5—7.

neapărat, este ca el să o simtă. Așa în cât se poate spune cu drept cuvânt, că conștiința morală se reduce la o chestie de simțire, căci ea constă în *satisfacția*, ce simți, când ai săvârșit o faptă bună și în *remușcarea* de care ești chinuit, când ai făcut o faptă rea.

Ei bine, la omul pervers faptul se petrece tocmai din potrivă: el simte satisfacție atunci, când săvârșește o faptă rea. Plăcerea lui sufletească este condiționată de durerea, pe care o poate cauza altuia sau altora.

În aceasta perversul se deosebesc de cinic, de ipocrit, de hain. El este mai rău de cât aceștia toți; căci pe când acțiunile lor sunt săvârșite din interes sau din răzbunare; acelea ale perversului n'au alt motiv, decât plăcerea ce simte să facă răul.

În viața sexuală a unor oameni se observă aberația numită *sadism*, care stă în faptul că plăcerea lor genezică sau voluptatea le este condiționată de durerea ce cauzează unei alte persoane, mai ales de sex opus. Ei se mai numesc și *pervertiți*, fiindcă simțirea lor este pervertită.

Ceeace se întâmplă cu aceștia în domeniul sexualității, se petrece cu perversii în domeniul părții afective. Simțirea lor are o logică deosebită de a celorlalți oameni; căci plăcerea lor nu este condiționată de aceleași cauze ca la oamenii complect normali.

Perversitatea — mai mică sau mai mare — se manifestă la toate vârstele, începând dela aceea a copilăriei. Un fapt remarcat, aproape de toți, este că foarte mulți copii simt o plăcere să chinuască animalele. Ei le chinuiesc numai, pur și simplu, pentru plăcerea de a le face să sufere.

Unii învățați au căutat să-i aperc, spunând că fac aceasta, fiindcă nu-și dau seama de suferința ce-o pricinuesc. Faptul nu este exact. Din potrivă, ei observă foarte bine și cu cât văd că animalul își exprimă mai mult durerea, se vaită și se agită, cu atât se simt mai satisfăcuți.

În școli se petrece același fapt regretabil. Fiecare clasă își are martirii săi, recrutați din copiii puțin vioi, și timizi. Colegii lor, care adesea sunt mai proști decât ei, dar în schimb au mai multă îndrăzneală, le fac tot felul de mizerii și sunt cu atât mai satisfăcuți cu cât accia le simt mai mult.

Acum 25 de ani, la un liceu din Capitală era un obicei foarte barbar. După ce suna ora de plecare, o parte dintre elevii români se așezau pe două rânduri, dela ușa localului și până la poartă. Sub aceste furci caudine de un nou gen trebuiau să treacă bieții băieți de Ebrei, osândiți fiind să primească pumni și palme dela *iubiții* lor colegi. Și când ne gândim că n'aveau altă vină, decât pe aceea că erau Ebrei.!

Ceeace se întâmplă în școli, se petrece și în societatea oamenilor mari. Rar să existe cancelarie unde să nu fie câte un martir al colegilor lui perversi. Toată nenorocirea acestor nenorociți este, că nu pot să reacționeze.

În unele sindrofii se observă același fapt. Cel ce are o fire prea îngăduitoare sau este prea timid, este expus să fie *înțepat* și batjocorit de cel care vrea să facă pe

deșteptul, pe omul de spirit în fața galeriei, sau de cel care simte voluptate în a-i cauza suferință.

De multe ori unele femei sunt mai pricepute decât bărbații în această *artă*. Ele simt o deosebită plăcere să umilească, să vadă or să producă suferința.

Acest fel de perversitate, care stă în plăcerea pe care cineva o simte ca să petreacă pe socoteala altuia, este cunoscută și sub numele de *malitiozitate*. Malitiosul sau răutăciosul este și el tot un fel de pervers.

De bună seamă că chiar cei înzestrați cu puțin spirit de observație au avut și au ocazie să vadă mai ales la noi unele tipuri, cărora nu le lipsește nici odată rânetul de pe buze și cari se simt cei mai fericiți când găsesc ceva de batjocorit și, din potrivă, cei mai nemulțumiți, când văd că nu li se prezintă asemenea ocazii. Ei s'ar simți foarte triști, dacă ar fi toate lucrurile așa cum ar trebui să fie; căci, în acest caz, n'ar mai avea ce să batjocorească. Dânșii caută în or și ce partea ridiculă și când nu o găsesc, sunt în stare s'o inventeze, numai și numai pentru ca să petreacă. Binele îi lasă nepăsători; ceea ce caută, este răul care se pretează la ridicul.

Incontestabil că una dintre cele mai bune arme pentru a biciui moravurile or a îndreptă uneori o rea stare de lucruri este ironia, dar cu o condiție: să fie la locul ei.

Ironia îți poate servi ca armă de atac sau de apărare; ca mijloc de petrecere nu trebuie să-ți servească nici o dată.

La noi se observă aceste două mari rele și anume: tendința de a mercantiliză tot și de a batjocori chiar și atunci, când poate că ar trebui mai mult să plângem. Acești «zeflemiști» cu rost și, mai ales, fără rost, sunt suflete seci, lipsite de orice sentiment ales. Ei n'au decât un scop: să petreacă cu orice preț.

Din norocire, de multe ori batjocura se întoarce în potriva batjocoritorului. Exemplul lui Aristofan, care a îndrăsnit să batjocorească pe *Socrate*, confirmă ceea ce spunem.

II.

Nu este mult timp de când unele ziare ramânești au vorbit despre cruzimea unei mame, care și martiriză copilul în fiecare zi, fapt care a făcut pe autorități să intervină și să-i ceară socoteală. Ea nu s'a sfiit să sa recunoască autoarea sălbăticiilor și să spună chiar că ei nu-i trebuie copii.

Fapte de asemenea natură, care se petrec des și în alte țări, încât s'a simțit nevoie de înființarea unor legi prin care copiii să fie protejați în potriva cruzimei părinților, fac parte și ele din marele domeniu al perversității într-o cât este vorba de *pervertirea* unui sentiment, care se observă până și la aproape toate animalele. Se știe cum unele dintre ele își uită de viața lor proprie, atunci când este vorba de apărarea proprogeniturii. Din nenorocire, mulți oameni sunt mai prejos decât ele.

È drept că, în multe dintre aceste cazuri, intervine un nou factor a cărui însemnătate este destul de mare, și anume *mizeria*. Pentru mulți părinți, copiii sunt o

sarcină aproape cu neputință de suportat. Așa încât cruzimea lor nu este intemeiată pe plăcere, dar pe *interes*. Ei nu-i torturează pentru că vederea durerii le-ar produce plăcere, dar din interesul ce au să se scape de ei, omorându-i cu încetul. Inșă, în orice caz, faptele lor intră tot în domeniul perversității, căci este vorba de lipsa unui sentiment atât de puternic, încât în starea normală covârșește adesea pe acela al conservării vieții. Ce deosebire între acești părinți criminali și aceia cari să aruncă în foc, expunându-se la o moarte sigură, numai pentru ca să-și scape copiii!...

III

Gradul cel mai mare de perversitate atunci, când ea este unită cu *cruzimea*, neîntemeiată pe nici un interes. Nu orice cruzime se poate numi perversitate. Este deosebire între crima ce săvârșește un sălbatic sau un despot, din cauza lipsei de respect pentru viața omenească și aceea făptuită de omul civilizată și rafinată, numai și numai pentru plăcerea de a vedea sângele curgând și suferința ajunsă la paroxism.

Câteva exemple ne vor lămurii mai bine asupra acestei deosebiri. *Speke*, un explorator englez care a trăit în secolul trecut, povestește că într-o zi dăruind o pușcă-revolver lui Mteza, regele Ugandei; acesta trimise pe un ofițer al său, ca să o încerce asupra unuia dintre supușii lui. Supusul a fost împușcat, fără ca aceasta să surprindă pe nimeni. Faptul eră socotit ca ceva destul de firesc.

Nu mai târziu decât la începutul veacului trecut, un pașe dela Bender și-a încercat tășul unui iatagan, tăind capul la doi sclavi.

E mai interesant ceea ce i s'a întâmplat pictorului venețian *Giovanni Bellini*, pe care sultanul l'a chemat să-i execute mai multe lucrări.

Pe când lucră la un tablou ce înfățișea *Tăierea capului Sfântului Ioan*; sultanul îi spuse că vinele gâtului nu sunt destul de bine redată. Artistul susținând contrariul, despotul scoase sabia, tăie capul sclavului care se află aproape de el, și îl dete pictorului, pentru ca să-l convingă că are dreptate.

Toate aceste cazuri nu pot fi socotite ca fapte perverse. Autorii lor nici nu s'au gândit măcar la vre o plăcere ocazionată de ele. Felul lor de a se purta eră consfințit prin obiceiul de a socoti pe oameni ca simple *obiecte*, de care te poți cotorosi foarte ușor atunci, când poți și crezi de cuviință.

Nu tot astfel se poate spune despre cruzimile împăraților romani Tiberiu, Caligula și Nerone sau ale lui Petru I, țarul Rusiei. Multe dintre crimele lor erau făcute pentru plăcerea de a cauza suferința. Tiberiu vizită în fiecare zi închisorile, pentru ca să se desfăteze la auzul vaetelor disperate ale celor întemnițați.

Unui senator roman care l'a implorat să dea ordin ca să-l omoare,—el i-a răspuns cu cinism: «Nu te iubesc îndestul, pentru ca să fac aceasta». Iar Petru I nu dormea nopți întregi numai din cauză, că se gândea mereu ce torturi noi să inventeze.

Cazurile de perversitate în care plăcerea este condiționată de cruzime sunt mult mai dese, decât s'ar părea;

dar mare parte rămân necunoscute, fiindcă nu provoacă accidente de acelea, care să atragă atenția autorităților sau a publicului.

Inșă un caz clasic de perversitate unită cu cruzimea l-am găsit descris de către *Dostoievski*, în celebra sa carte intitulată *Amintiri din casa morților*. După cum se știe, el a suferit mai mulți ani munca silnică în Siberia. Acestea sunt impresiile lui. Observațiile sunt luate *sur le vif*.

Este vorba de un locotenent, numit de autor Jerebiatnikof, a cărui perversitate se manifestă, când trebuie să aplice pedepse corporale vre unui osândit. «Acest locotenent eră o excepție, un cunoscător priceput, rafinat în ceea ce privește execuțiile. El eră pasionat pentru arta lui și o iubiă pentru ea însăși. Intocmai ca un patrician blazat din Roma imperială, el pretindea dela această artă rafinate, plăceri contra naturii, care să-i gâdile și să-i atâte nițel sufletul său copleșit, înecat în grăsime. Osânditul este adus să-și sufere pedeapsa; Jerebiatnikof este ofițerul executor; numai singura vedere a lungului șir de soldați, înarmați cu nucle groase, îl inspiră; trece pe dinaintea frontului cu un aer satisfăcut și îndeamnă pe fiecare să-și facă datoria în conștiință, că dacă nu... Soldații știau mai dinainte ce însemnează acest *dacă nu*... Se aduce criminalul; dacă nu cunoaște încă pe Jerebiatnikof și dacă nu este în curent cu secretul misterului; locotenentul îi joacă următoarea festă, care este numai una dintre invențiile lui Jerebiatnikof, spirit foarte ingenios în asemenea plăsmuiri. Or ce deținut, care este desbrăcat în pielea goală, dela gât până la brâu și pe care sub-ofițerii îl leagă de patul puștei, pentru a-l face să parcură apoi toată *strada verde*,—roagă, cu o voce plângătoare și înecată în lacrimi, pe ofițerul executor să dispue ca soldații să nu lovească așa de tare și să nu îndoiească greutatea pedepsei printr'o severitate de prisos. «Cucoane, strigă nenorocitul, fie-vă milă, fiți părintesc...» În urma acestei rugăciuni, Jerebiatnikof suspendă pentru un moment execuția, se prefăcău că este înduicșat de rugăciunile nenorocitului, și când vede că acesta s'a convins că va fi cruțat și că i se va aplica o corecțiune mai ușoară; atunci comandă începerea. Conduceți-l, spunea el cu o voce atât de înduioșată, încât deținutul nu știa cum să mulțumiască lui D-zeu, că i-a dat un așa de bun ofițer instructor. Teribila procezie începea; tobele începeau să bată, soldații dela capul rândului își ridicau în sus nuelele... «Snopiți-! urlă atunci din toate puterile Jerebiatnikof; ardeți-! isbiți-! isbiți-! Jupuiți-! Scoateți-i pielea dupe el! Incă, încă, loviți mai tare pe acest orfan, dați-i, dați-i acestui ticălos! mai tare, prăpădiți-! prăpădiți-!». Soldații lovesc din toate puterile, când cu un braț când cu celălalt, spinarea nenorocitului, ai cărui ochi scapără scânteii, și care urlă de durere; pe când Jerebiatnikof alcargă în urma lui, în fața liniei, ținându-se cu mâinile de burtă din cauza răsului; pufnește, se topește de răs și nici nu se mai poate ține în capul oaselor, încât își face milă acest scump bărbat. Se simte fericit, găsește că această scenă este caraghioasă. Din când în când se aude răsunând răsul lui puternic, sincer și sonor.

El repetă. «Loviți! Coșiți-l, jupuiți-mi pe acest bandit...»¹⁾

Iată un caz în care perversitatea a atins culmea. Și nu știm dacă el nu ar fi mai bine clasat în domeniul antropologiei criminale.

IV.

O chestiune mult discutată este dacă femeile sunt mai perverse decât bărbații. Natural că părerile sunt împărțite.

Cei ce înclină către această credință invoacă, între altele, faptul că ele sunt mai iubitoare de spectacole sângeroase. Astfel s'a remarcat că, în timpul Romanilor, femeilor le plăceau mai mult luptele gladiatorilor. De asemenea, Ispaniolele sunt cele mai amatoare ale luptelor de tauri. Iar Englezoaicele din Sidnei se distrau adesea, după masă, punând pe indigeni să se măcelărească între dânșii.

Exploratorul francez *Jacques Arago* spune că a văzut, în Brazilia, două fete care ședea lungite voluptos pe un covor și, râzând între dânscle, e întrceau care mai de care, să lovească anumite părți ale corpului unui negru care, plin de răni sângerânde, ședea în fața lor.

Nici nu mai încapă îndoială că acest caz de cruzime intră în domeniul perversității, căci el n'avea alt mobil de cât distracția, plăcerea ce simțeau tinerele vlăstare să vadă pe un om suferind de durerile pe care i le pricinuiău dânsele.

Dar nu ne îndreptățește nimic să conchidem că femeile sunt mai crude ca bărbații. Căci la actele de cruzime femeiască invocate de către cei cari susțin aceasta, se poate răspunde cu altele de cruzime bărbătească, ce nu sunt nici de cum mai pre jos.

Însă ceace poate să observe or și cine, este că atât printre bărbați cât și printre femei se găsesc ființe de o excesivă bunătate și altele de o revoltătoare cruzime.

Un fapt care trebuie să uimească pe mulți, este nepotrivirea între perfecțiunea fizică și starea morală, care se constată la unele femei. Se întâmplă câte o dată ca într'un corp de o frumusețe ideală să se găsească un suflet crud și pervers. Astfel a fost cazul celebrei otrăvitoare marchiza de *Brinvilliers*; astfel este cazul *d-nei Steinheil*, care a început să se bucure deja de o tristă celebritate. Istețului judecător de instrucție *André* întrebând'o să-i spue numele amantilor ei; dânsa i-a răspuns surâzând: Aceasta ar însemna din parte-mi o violare a secretului profesional.

Ce ziceți de acest caz în care infamia se află așa de strâns unită cu cinismul?

V

Într'una dintre scrierile lui *Nietzsche* am găsit următoarele observații: «In ură femeile sunt mai periculoase de cât bărbații; mai întâiu, fiindcă dușmânia lor, odată provocată, nu este împedecată de nici un scrupul de echitate și ea crește mereu până la cele din urmă margini; apoi, fiindcă ele sunt artiste în arta de a găsi părțile cele mai vulnerabile și a ști să le atace. Pentru acest scop spiritul lor ascuțit ca vârful unui pumnal le

servește în mod excelent (pe când bărbații, fiind mișcați la vederea rănilor, devin adesea mărinimoși și miloși)».

Iar în altă parte: «După o dispută, după o ceartă personală dintre un bărbat și o femeie; una dintre părți (bărbatul) suferă mai mult că a cauzat rău celuilalte părți; pe când pe cealaltă (pe femeie) cecace o face să suferă este gândul că nu a pricinuit destul rău, De aceia se căznește. prin lacrimi, sughituri și mimică îndurerată să-i amărăscă și mai mult sufletul în urmă».

După cum vedem, *Nietzsche*, ca cei mai mulți de altfel, aveă convingerea că femeile sunt mai crude în răzbunare, de cât bărbații.

Adevărul e că sunt unele cazuri în care cruzimea a atins culmea. Unul dintre ele este acela celebru al *Elisabetei împărăteasa Rusiei*, care a dat ordin ca princesa *Lapușin* să fie bătută cu cnutul pe pielea goală, să i se sfărâme dinții și să i se smulgă limba. Pretextul că ar fi conspirat în potrivă-i. Adevăratul motiv a fost că eră mai frumoasă de cât împărăteasa, atrăgând prin aceasta mai mult privirile admiratoare ale bărbaților.

De asemenea, îmi amintesc despre un alt caz de răzbunare din gelozie, pe care l'am citit în foarte interesanta carte a d-lui *Proal, Suicides et crimes, passionelles*. După ce o femeie a tras 4 sau 5 focuri de revolver într'o rivală a sa, s'a depărtat cu un pas și a sorbit cu privirea spectacolul în care victima ei se svârcolea în ghiarele morții.

Dar, în sfârșit, și aici se pot aduce aceleași obiecții care s'au adus și în cazurile despre care am vorbit mai nainte. Însă un lucru este mai mult de cât sigur și anume, că femeia posedă într'un grad cu mult mai înalt acea intuiția psihologică prin care constată cu ușurința stările afective, de care este stăpânit un suflet omenesc. Și cunoscându-le, este firesc să știe mai bine unde și cum să dea lovitura.

VI

O luptă foarte grea de purtat este aceea în potriva perversității. Căci fiind o stare înăscută, ea nu poate fi desrădăcinată din sufletul aceluia pe care îl stăpânește. Prin urmare, ceea ce rămâne de făcut este să căutăm a o face mai puțin vătămătoare, luptând în celor perversi.

Așa, de exemplu, în școală băeții cei buni și inimoși să ia sub apărarea lor pe cei slabi, de care perversii să slujesc ca de obiecte de distracție, făcându-i să suferă în biurouri, funcționarii cum se cade și energici să ia sub scutul lor protector pe cei expuși să fie luați în răs de către cei obrasnici și perversi. In sindrofii, «botoșii să fie puși cu botul pe labe».

Căci trebuie să recunoaștem acest fapt, că dacă oamenii ar fi mai puțin nepăsători la suferințele celor slabi; chiar fără a face nici un sacrificiu ar există mai puțină suferință în omenire. Tot răul provine că avem, pe de o parte, preă mulți perversi; iar, pe de alta, preă mulți nepăsători, cari-i lasă ca să *opereze* în voc.

Cât pentru perversii cei mari, pentru aristocrația perversității, în potriva acestora se poate lupta numai prin mijlocirea legilor și prin solidaritatea socială.

1) Dostoiewski, *Souvenirs de la Maison des morts*. Trad. par Neyroud. p. 225, 227.

LITERATURA

VRAJA CÂNTECULUI

În fiecare dimineață auzea cântecul acela, «ding-dang, dang-ding», care îl făcea să se îmbrace în pripă, să-și dea cu o mână de apă pe ochi, și să se răpeadă la ușa clopotniței. Apoi, uitându-se în sus:

— Tu ești tătucule?

Iar glasul uscat al lui Șovăilă răspunde:

— Eu Eftimie. Sus!

Și el n'așteptă să-și zică de două ori. Cât ai bate din palme ajungea sus, de parcă zbură pe cele două zeci și șeaze de trepte ale vechii scări de stejar.

Acolo, stă o clipă la ușe și încet trecea lângă cerceveaua ferestrei. Ochii îi rămâneau țintă pe limba clopotului, cât un ciubăr de marc, și în auz îi sună adânc, tainic, acel «dang-ding, ding-dang» iubit, în vreme ce frânghia prinsă de toarta clopotului trăgea mâna tătucului când în sus, când în jos... «dang-ding, ding-dang»... Și el cu ochii plini de mirare numai știă ce e. Eră mâna care trăgea clopotul, sau frânghia care mișcă mâna? Atât de uluit eră zărind cum se mișcă ceva împrejur, praful ridicat în bătaia soarelui, de par'că tot eră însuflețit acolo de clopot... «Dang-ding, ding-dang»... Și așa până se sfârșea.

Șovăilă își iubea mult copilul; atât aveă pe lume, după ce-i murise femeea. Și după ce da drumul frânghiei, când limba se mai repezea singură, odată de două ori... dang-dang..., tot mai slab, tot mai stins, el își ștergea fruntea înădușită cu o basma roșie, mare, îl luă pe băiat în brațe și sărutându-l pe amândoi obrazii:

— Așă!

Iar clopotul mai îngăimă odată, și mai stins, dându-și sufletul par'că.. dang!... și amuțea.

Copilul se deprinsese cu cântecul acela, auzit cel puțin două ori pe zi, și nu se putea ține să se răpeadă sus, să-l vază, să-l auză bine, uitând și de joacă și de tot.

Șovăilă îi știă slăbiciunea. Îl vedeă cum se luminează la față ascultând cântecul prelung, mereu acelaș, plin de o monotonie dulce, stăpânitoare de suflete.

Îi plăcuse și lui cântecul acela.

Și nu-i părea minunat că băiatului lui—băiatul clopotarului Șovăilă!—să-i placă clopotul și cântecul lui.

Îl nemulțumea însă ceva. Lui Eftimie nu-i plăcea să facă lumânări cu el, turnând ceara topită din ibrice în formele lunguețe. Și de câte ori îl luă la făcutul lumânărilor, Eftimie oftă.

Odată l'a întrebat, într'o dup'amiază de vară:

— De ce oftezi?

Și copilul a oftat iarăș.

Șovăilă îl întrebă din nou.

Copilul se strâmbă:

— Nu miroase frumos!

Nu-i plăcea mirosul cerii încinse și de atunci Șovăilă îl ertă,—nu-l mai luă la făcutul lumânărilor.

Când se făcù mai mare, Șovăilă își duse băiatul la școală, la dascălul Mihăiță, vestit în șapte mahalale.

Eftimie plânse, când se trezi singur, între alți copii, departe de tat'su și de turnul înalt, de clopotul ce-l făcea cu dangătul lui să se simtă pe altă lume.

Mai pe urmă se învăță cu Dascălul Mihăiță care îl luă blajin de sub bărbie și, ridicându-i fața în sus, se uită țintă în ochii lui mari, albaștri.

Iar după toacă, în fie care zi, venea și Șovăilă să-și ia băiatul. Și Eftimie, de veselie când se vedeă pe drum spre casă, nu mai încetă să-i spue tătucului tot ce învățase, sărind într'una cu cartea și placa subsuoară.

Iar Șovăilă, pâș pâș, abia se putea ține de băiat.

— Vezi, se gândea el, ce guraliv l'a făcut școala! El, care tăcea mâlce mai nainte...

Și-l ascultă pe copil, sorbindu-i cuvintele.

După ce învăță copilul buchile, Șovăilă îl luă cu el la strană și-l puse să-i întoarcă foaia.

Eftimie, mândru de slujba lui, sta cucernic lângă strană uitându-se la tat'su, și ridicându-se în vârful picioarelor, apucând fila galbenă, unsuroasă, când Șovăilă se închină că să-i lase vreme să întoarcă.

Dascălul Mihăiță îi laudă într'una băiatul:

— Copil atâta de sărguitor, și deștept n'am mai pomenit! Să-ți trăiască.

Și-i creștea inima lui Șovăilă, când l'auzea. Își luă copilul de mână și pornea mulțumit spre casă.

Acum nu-i mai părea rău că nu-i dă nici o mână de ajutor la nimic și-i făcea toate pe plac.

Iar în ziua de examen, după ce se strânse lume multă în biserică și se așezară pe scaune în fața altarului, de dreapta și de stânga preotului, toți boerii din mahala, Șovăilă nu mai putu de bucurie, când auzi ce limpede și frumos răspundeă băiatul, băiatul lui!, la toate întrebările.

Părinții încremenise în picioare, cu ochii ațintiți pe odraslele lor, iar boerii după scaune, cu bărbile albe și cu privirile blânde, par'că erau o ceată de sfinți coborâți din icoane, ca să-i asculte pe copii.

«Dascălul Mihăiță», în picioare și el, spunea numele fiecărui copil care răspundeă bine, și bătrânii boeri îl luau rând pe rând în brațe, mângâindu-l și dându-i drumul în brațele părinților.

Și la sfârșit, când preotul puse cea din urmă întrebare, cu glas domol:

— Câte posturi sunt pe an?

Și când toți copiii rămase cu gurile întredeschise, fără să poată răspunde vre unu, Șovăilă nu mai putu, când își văzu băiatul înaintând dintre ceilalți și răspunzând tot atât de limpede.

— Sunt patru posturi: al Paștilor, al Sinpietrului, al Sinteimării și al Crăciunului.

Și lui i se părù că se învârte biserică cu el, când popa și toți boerii mângâiară pe Eftimie și spuseră că a răspuns mai bine ca toți.

Șovăilă plânse răzimându-se de strană și, ștergându-și lacrimile de pe fața-i smochinită. Ar fi vrut să-și sărute și el băiatul, înaintea lumii, să-l vază toți că-i al lui, copilul lui, al lui Șovăilă clopotaru și paracliseru! Când veni Eftimie la el, să-l sărute, desfăcù pumnul și-i arătă câțiva galbeni.

— De unde?

— Boerii...

Și Șovăilă își sărută băiatu iar și iar murmurând:
— Băiatu tatii, băiat!

Iar anii de școală la Dascălu Mihăiță trecură pe neștiute.

Popa îndemnă pe Șovăilă să-și dea băiatu la o școală mai mare și așa făcu Șovăilă.

Băiatu însă, deși se mărise, se suiă când putea în clopotniță și, răzimat de cerceveaua ferestrii, asculta «ding-dangul» clopotului cu aceiași dragoste ca și altă dată.

Când eșea dela școală, în loc s'o ia de-adreptul spre casă, fără știrea nimănui, s'abătea pe la un călugăraș dela un metoc din apropiere.

Călugărașu aflase slăbiciunea băiatului pentru muzică și-l chemă într-o zi la el, să-l învețe semnele.

Iute, iute se deprinse Eftimie și cu semnele acelea încâlcite, încolăcite și aduse ca niște șerpi. Iar când începu să cânte dintr'o dată, uitându-se numai la semnele acelea ciudate, îi veni parcă să fugă de bucurie, să-i spuie și tătucului minunea.

Șovăilă încremenii când l'auzi.

— Cum, ca Vlădica, cel de a fost și la Hagialîc?

Și nu-i veni să creadă până nu-l văzu pe băiat deschizând un prohod, și până nu-l auzi cântând de ori unde, uitându-se la semnele acelea șerpuite, fără înțeles pentru el.

— De unde știi? Cine te-a învățat?

Eftimie îi spuse.

Călugărașu, care făcea canoane pentru două și trei glasuri, se apucă să-l învețe pe băiat și taina aceasta. Și Eftimie se obișnuie să însemneze încet încet, tot ce-i trecea prin cap, părându-i-se că a descoperit ceva mare, peste puterile omenești.

Dar nu-i mai spuse nimic tătucului, te seamă să nu-l înspăimânte.

Seara, după ce adormea bătrânul, Eftimie își lăsa cărțile pe masă, se uita la tătucu și, pe ascuns, ferindu-se să nu-l deștepte, scotea de sub saltea un caet în care își însemnă el câte o melodie, câte un crâmpci de cântec auzit, sau scornit de el.

Călugărașul plecă la urma lui, într'un schit depărtat, în altă țară, iar Eftimie începu să însemneze glasurile cu o răvnă din ce în ce mai mare.

Șovăilă numai știu ce să spuie, cum auzi de noua minune, și nu stete mult pe gânduri când însuși Vlădica veni la el acasă îndemnându-l să-și călugărească băiatu, să învețe mai departe, s'ajungă Vlădică.

El, ce știă el, bietu, Șovăilă: că-i bine să fii Vlădică! Și-și trimise băiatu la chinovie.

Abiă trecuse câteva luni de când fratele Eftimie începuse să-i deprindă cu cântările pe călugării tineri și pe ceilalți frați, și în curând îl ascultară toți.

Cântările lui fură deprinse la strană, toți făceau ce spuneă el, iar el nu știă decât caetele cu însemnările și iar caetele.

Alături de chilia lui, împreună cu alte odoare, eră și un iconostas vechi cu o icoană a Maicii Domnului.

Și Eftimie trecea totdeauna pe acolo, când intră în chilia lui.

Intr'o noapte, se desfăcu iconostasul, și o scară subțire se lăsă parcă până lângă el, iar cineva d'acolo din-

năuntru îl chemă: «Suie, Eftimie, suie!» Și el se supuse, mirându-se cum nu se rup treptele acelea subțiri sub greutatea picioarelor lui.

Se deșteptă din somn, înfiorat de visul acesta și băgă de seamă că uitase ușa deschisă.

Și iar nu-i mai spuse nimic nici lui Șovăilă, la care se ducea de câte ori putea, și nici nimănui altul nu-i spuse nimic.

Iar cântările lui se auzeau prin toate schiturile și bisericile și vestea de talentul fratelui Eftimie ajunsese departe, până la urechia Domnitorului, care porunci să vie la Curte, să-l vază și să-i puc talentul la încercare.

Alături de mătâni, Eftimie își puse în brâu călimara și pana-ascuțită proaspăt și porni la Domnie.

Când intră Eftimie cu haina lui de șieac și cu comanacul cărmiziriu în sălile Palatului, stete câteva clipe să răsufle. Bolți aurite ca acelea și argați gătiți în brocarturi muiate în aur, nu mai pomenise! Și toată lumea aceia de slujitori se pleca înaintea lui, deschizându-i calea spre scara de marmură ce ducea în sala Tronului.

Ce se petrecea în sufletul lui! Cum îi mai tremură bărbuța castanie ca și genele lui mari!

Fără voie îi veni în minte visul. Și văzu iar scara însă nu mai eră șubrebă, ci lucioasă ca sticla și albă ca laptele. I se părea că nu se mai sfârșește.

În naintea ușii ce dă în sala tronului, șase oșteni zdraveni, cu cușmile de oțel, și înzăuați de sus până jos, stăteau smirna câte trei de fiecare lature a ușii, încremeniiți parcă cu sulitele în mână.

Iar un slujitor, gătit de sus până jos în catifea neagră, stropită cu aur, îi deschise ușa,

Parcă îi luă văzul, când intră acolo. Ce de lume gătită în haine scumpe și ce licărire de aur și de nestimate!

Eftimie rămase uluit. Ochii îi alunecau de colo până colo, fără să vază bine nimic. Și cum încremenise așa cu mâinile subțiri împreunate pe pept, un glas puternic îl deșteptă din amețeala lui.

Apropie-te cuvioase!

El făcu încă câți-va pași și rămase cu privirea ațintită pe baldachinul auriu ca și scaunul pe care stătea Domnitorul. Nu zări decât o barbă neagră, lungă, ce se amestecă cu blana mantiei Domnitorului, hătută toată în nestimate și flori de aur și argint.

Stete cu capul plecat și cu miinele pe piept, la trei, pași în fața tronului.

Și Domnitorul zise mai blajin:

— Știi să închipui viersul, cuvioase?

— Da, Măria Ta...

— La orice?

— La orice, Măria Ta!

Domnitorul se aplecă spre un sfetnic bărbos ca și el și care stă aproape de scaun.

— Dă încoace stihurile Mănescule!

Și apoi întinzând pergamentul lui Eftimie:

— Ia stihurile acestea, făcute de vornicul Mănescu în cinstea Doamnei, și cuvioșta ta să le închipuie viersul, cântecul.

Eftimie puse mâna pe pană:

— Indată Măria Ta.

— Cum îndată?

— Pot să închipui viersul acum.

— Nu așa! ai răgaz o zi și o noapte. Du-te cuvioase!

Eftimie răsuflă ușurat când se văzù afară. Și cum ajunse la chinovie desfăcù pergamentul și trecù odată peste el. Nu pricepù nimic. Ceti stihurile rând pe rând și nu înțelege, și le ceti iar fără să prindă ce va.

Eră vorba de «ochi săgetători» și de «priviri de foc», și el nu știà decât de «lumina stelelor» și de «ochiul cel în veci neadormit!»

Toată noaptea se trudi zadarnic și a doua zi, fără să facă nici-o ispravă. Trist, eși din curtea chinoviei, cu pergamentul strâns la piept și, fără să-și dea seama, o luă spre casa tătucului.

Prin aerul plin de mirasma primăvărată a pământului desfăcut, plutea un farmec nedeslușit, ceva ce-i înduioșă sufletul, și-l făcù să-și plece urechea la orice sgomot, la orice svon de viață. Iar în pomii înmuguriți un popor întreg de vrăbii nu mai încetă din ciripit, străbătând tăcerea apusului cu un cântec al primăverei.

Eftimie se uită la stolurile gureșe și i se părù ciripitul lor necontent un zuruit de clopoței prinși de niște cădelnițe uriașe ținute de mâini nevăzute.

Ce eră veselia aceea pe păsări?

Pricepù și nu pricepù. Și ochii i se aplecară spre o fereastră prin dreptul căreia trecea. Zări printre garoafe doi ochi ce se uitau atât de trist la el, că se înfioră.

Se apropiase de turn.

Șovăilă eră sus; bătea încet, frumos, de utrenie. Și «ding-dangul» acela leneș și adormitor, rățăcea prin aerul primăvărat și-i cuprinse de odată sufletul tânărului cu vraja de altă dată.

Iar privirea aceea tristă îi aduse aminte de o tovarășe de jocuri din copilărie, și o flacăre i se încinse în suflet, se aprinse tot mai tare, până ce i se părù că-l mistuie.

Și par'că se luminea ceva în el. O lumină nouă neștiută, adormită poate numai, isbucni în sufletul lui și simți ce nu mai simțise până atunci.

Intr'un suflet sui scara clopotniței și se răzima de cercevea ca și altă dată, cu ochii țintă la limba clopotului și cu auzul plin de «ding-dangul» monoton. Și înfășurat în privirea iubitoare a tătucului care trăgea frânghia într'una, scoase călemara și pana din brâu și pe pergament începu să însemne, repede, ce simțea în clipele acelea.

Puse stihurile în viers dulce, cald, ca o întâie licărire de dragoste, aprinsă într'un suflet neștiutor, iar acordurile grave, monotone, ale clopotului îi însemnară ceva din fatala înlănțuire a sufletelor pornite spre moarte.

A doua zi, când sui treptele de marmură ale palatului, nu mai zări nimic, până sus, în sala Tronului, unde îl așteptă Domnitorul.

Cum se uită la stihurile versuite, Domnitorul făcu un semn și căpetenia muzicii domnești s'apropie.

— Zi, s'auz cum sună! porunci Domnitorul.

Și cântărețul se uită odată de sus până jos pe pergament; apoi începu cu glas duios, ca un îndrăgostit la fereastră dragii lui. Și cântecul răsună adânc în sufletele tuturor, făcându-i pe Domnitor și pe sftnicii lui să se ducă cu gândul la cine știe cine, la clipe de

bucurie, la clipe de durere, cuprinși toți de taina cântecului încropit de tânărul frate.

Eftimie se ului iarăș, văzând pe Domnitor că se ridică și se apropie de el. Iar când își simți mijlocul subțire strâns de caftanul boeresc și când în locul comanacului zări rotocolul ișlicului, își aduse iar aminte de vis.

Nu-și făcuse anul de frate și capătă deslegare, rămânând cântărețul Domniei.

Iar cântecele lui de dragoste și de veselie trecură din casă în casă și, luate din gură în gură, străbătură și înduioșară o țară întreagă.

Și, câte odată, târziu, când de pe groapa lui Șovăilă de mult dăduse ciulinii și scaeții, Eftimie lua binișor drumu bisericii tătucului. Incet, să nu-l simtă nimeni, urca vechea scară de stejar a clopotniței și sta viersuind ceasuri întregi, răzimat de cercevea, simțind că acolo, auzind par'că «ding-dangul» acela, și zărind fața uscată, iubită a tătucului, acolo închipuia viersul cel mai frumos.

Și când vedea pe clopotarul cel nou plecându-i-se până la pământ, Eftimie scobora încet, vrăjit într'una de cântecul acela al clopotului cari îi luminase copilăria.

N. PORA

CÂNELE

Suntem numai noi doi în odaie: cânele meu și cu mine. Afară șueră un viscol puternic.

Cânele stă, în fața mea, privindu-mă drept în ochi.— Mă uit și eu la el.

Părcă ar vrea să-mi spună ceva. E mut, nu se poate vorbi, nu se pricepe nici pe el singur; eu însă îl pricep.

Înțeleg, că în clipele asta și pe mine și pe el, ne stăpânește aceiași simțire văd, că între noi nu este nici cea mai mică deosebire. Suntem ființe asemenea. În amândoi lucește și arde aceiași flăcără tremurătoare.

Moartea s'a apropiat și fâlfaie aripele'i largi umedeși reci. ... Și totul s'a sfârșit

Și s'ar găsi oare cineva care să hotărească atunci deosebirea dintre cele două flăcări, cari au ars în noi amândoi?

Nu. Nu cânele și nici omul nu sunt, cei cari schimbau acele priviri.

Ci sunt două părechi de același fel, ochii aceștia, ațintiți unii asupra celorlalți.

Și'n fiecare din aceste două perechi de ochi, în aceia ai animalului, ca și în aceia ai omului, — îți vorbește limpede și lămurit trebuința neapărată de a se apropia unul de celălalt.

MULȚUMITUL

Pe străzile Capitalei un tânăr se plimbă vesel și plin de mulțumire.

Mișcările lui sunt iuți și vioaie, ochii îi strălucesc gura'i zâmbește și o roșeață plăcută îi acoperă fața aprinsă. Toată făptura lui e numai mulțumire și veselie.

Oare ce s'a întâmplat? A pus mâna pe vre-o moștenire? I s'a dat vre-o slujbă mare? A întârziat dela vre-o întâlnire de dragoste? Ori poate o fi mâncat bine și simțirea de sănătate și de putere îi iuțește mersul, îi dă putere de picioarelor? Nu cumva i-au atârnat la gât frumoasa ta cruce în opt colțuri, o, Stanislaus Rege al Polonilor?

Nu. Tânărul nostru a scornit o răutate în potriva unui prieten, a răspândit-o cu multă grabă și cu multă hărnicie, iar acum a auzit această calomnie din gura unui prieten și o crede și el singur,

Ce mulțumit, ce bun e în clipele asta, tânărul acesta plăcut, căruia și viitorul îi surăde!

IVAN TURGHENIEV
(Trad. din rusește de G. Carp)

NOTE ȘI DISCUȚIUNI

COLEGIUL UNIC LA JUDEȚE

Unificarea colegiilor la județe potrivit condițiilor arătate prin proiectul depus la Senat prezintă pentru noi nu numai importanța gospodăriei județelor, dar mai cu seamă acea că constituie introducerea la marea reformă electorală atât de mult așteptată.

În această privință modalitățile acestei alcătuirii și prin urmare consecințele cari vor decurge dintr'însele prezintă pentru noi interesul aplicării practice a proiectului în sensul foloaselor reale ce se vor putea culege,— cea ce va determina baza reformei întregului sistem electoral. Or, tocmai din acest punct de vedere, proiectul pentru unificarea colegiilor la județe merită o atențiune deosebită, urmând să fie izvorât numai din necesitățile reale ale vremii și constituind măsura dreaptă și conștiincioasă a stărei adevărate de lucruri.

Un calcul greșit sau intenționat făcut în sprijinul politicianismului va avea de rezultat nu numai nereușita legii dar discreditarea și îndepărtarea reformei care va trebui neapărat să urmeze.

Pentru acest motiv e interesant să știm nu numai întru cât acest proiect va aduce servicii administrației județelor, dar întru cât sistemul electoral preconizat de dânsul, generalizat va putea aduce o îmbunătățire moravurilor noastre politice și în general vieții noastre publice.

Sub acest raport vom examina baza electorală a acestui proiect căutând să întrevădem în viitor urmările aplicării sale.

Principiul de la care a plecat proiectul a fost fericit: înlocuirea censului cu inconvenientul incompatibilității sale cu conștiința dreptului de vot, prin știința de carte. Stabilindu-se cu chipul acesta ca știutorii de carte să voteze direct. Și dacă principiul ar fi fost păstrat până la sfârșit n'am fi avut de obiectat inconsecvența privitoare la votul indirect pe care'l acordă în același timp analfabeților și prin care se introduce sistemul detestabil al votării prin delegați, experimentat cu prisosință la colegiul al III de Cameră.

Intr'adevăr, dacă din sistemul actual electoral trebuie înlăturat ceva, — fără nici o rezervă, — e tocmai votul indirect, care constituie cel mai nedemn mijloc de falsificare a voinței alegătorilor, dar pe care noua alcătuire județeană caută să'l mențină.

Și pentru ca să ne dăm mai bine seama despre însemnătatea acestui fapt, ne vom reaminti că numai vre-o 15% din populațiunea noastră sunt știutori de carte. Ceea ce însemnează că 85% vor vota indirect și chiar dacă 50 de analfabeți vor alege un delegat, după cum prevede proiectul, totuși delegații împreună cu o bună parte din alegătorii, cari, după cum vom vedea, vor vota direct în temeiul art 156 din proiect, vor isbuti să asigure ca și până acum reușita guvernelor.

Să credem însă că intențiunea introducerii acestei dispozițiuni n'a putut fi alta decât chemarea la vot a tuturilor maselor. Totuși dacă ideia aceasta, departe de a servi cauza maselor se întoarce în potriva lor, după cum am avut ocaziunea să constatăm cu aplicarea votului indirect la col. III de Cameră, de ce să nu o

înlăturăm, lăsându-se astfel dreptul de vot numai acelor pe cari însuși proiectul îi recunoaște în prim rând apți spre a'l exercita direct: numai știutorilor de carte? Căci nu se va crea cu chipul acesta o nedreptate ci se va înlătura un neajuns ale cărui consecințe s'au resimțit adânc în luptele noastre politice.

Dar mai mult decât atât. Art. 156 din acest proiect stabilește că: «Actualii alegători înscriși în col. I, II și III direcți, de cameră, fac de drept parte din colegiul alegătorilor direcți județeni, chiar dacă nu știu citi și scri». Prin urmare o nouă derogare dela principiul ca știința de carte să constituie baza dreptului de vot, cu atât mai importantă cu cât numărul acestor alegători adăogat la acela al delegaților vor acoperi numărul știutorilor de carte. Și atunci ce schimbăm din actualul sistem și care mai este rațiunea acestui proiect în pretențiunea de îndrumare către votul universal?

S'ar putea observa că prevederile art. 156 ar fi îndreptățite prin actuala stare de lucruri în sensul că altfel analfabeții colegiilor I, II și III direcți de cameră s'ar găsi în situațiunea de a fi trecuți în rândurile indirectelor județeni. Însă din momentul în care proiectul caută să stabilească o nouă bază electorală, în temeiul unui principiu nou, nu se mai pot admite derogări ca acelea care ating esența principiului însuși, căci cu sistemul acesta se anihilează cu desăvârșire voința alegătorilor direcți, știutori de carte, în fapt creându-se încă un precedent favorabil regimului guvernamental. Apoi prevederile art. 156 al. I nu pot fi legitimate prin susținerea de drepturi câștigate ale alegătorilor col. I, II, și III direcți de cameră, căci în acest domeniu nu poate fi vorba de drepturi câștigate. Intr'adevăr, atât timp cât dreptul de vot este subordonat unor condițiuni esențiale, dreptul acesta atârând de existența lor este supus variațiunilor acestora.

De aceea dreptul de vot nu poate fi perpetuu. Chiar în sistemul actual, potrivit căruia acest drept este supus în principal condițiunei censului, dacă alegătorul perde censul cerut nu se poate admite că nu va pierde și dreptul de vot. E o consecință fatală a condiționării sale.

Și atunci când căutăm să schimbăm însăși temelia sa, mai trebuie să recunoaștem vechilor alegători drepturi câștigate, când nu le pot avea?

În legătură apoi cu dificultatea ce s'ar crea prin faptul că analfabeții col. I II și III direcți de cameră ar trebui să treacă în rândurile indirectelor județeni, trebuie adusă chestiunea delegaților, căci dacă se va înlătura din proiect dispozițiunea în temeiul căreia neștiutori de carte vor vota prin delegați, se va înlătura și dificultatea aceasta, rămânând analfabeților să se instruiască pentru dobândirea dreptului de vot direct, știința de carte devenind astfel un stimulent de care avem destulă nevoie față cu marele lor număr. Și aceasta fără să se zdruncine prea mult situațiunea de astăzi, întrucât trebuie să recunoaștem că cea mai mare parte din cenzitarii noștri sunt și știutori de carte.

În ce privește masa populațiunei rurale, împrejurările cer să se mai ia și alte măsuri în afară de cele preconizate de legile electorale, și anume măsuri privitoare la cultivarea lor serioasă și mai cu seamă la prosperarea lor economică.

N. ȘTEFĂNESCU IACINT.

Banca culoarei de Negru.—București.

Bilanțul general încheiat la 31 Decembrie 1908.

	Lei	B.		Lei	B.
Casa	1.960	15	Capital	200.000	—
Acțiuni	120.175	—	Fond de rezervă	4.518	63
Acționari	500	—	Fond de pensuni	198	59
Efecte scontate	130.332	02	Depozite spre fructificare	21.057	95
Mobilier	927	50	Fond de prevedere	8.600	—
Diverși debitori	255	—	Dobânzi cuvenite depozitelor	1.585	35
Timbratul acțiunilor	548	70	Dividende neridicate	608	53
Confecționarea acțiunilor	6	20	Reescontul anului viitor	4.777	65
			Impozite și diverse	1.200	—
	254.704	57	Beneficiul net	12.157	87
				254.704	57

Președinte

Tit.

Director, S. Grigorescu.

Profit și Pierderi, încheiat la 31 Decembrie 1908.

DEBIT

CREDIT

	Lei	B.		Lei	B.
Cheltuieli generale	10.105	20	Dobânzi și comision	32.821	07
Impozite și diverse	1.200	—			
Dobânzi cuvenite fond de rezervă	360	—			
Dobânzi cuvenite depozitului	1.585	35			
Reescontul anului 1909	4.777	65			
Dobânzi cuvenite fondului de pensuni	15	—			
Fond de prevedere	2.600	—			
Beneficiu net	12.157	87			
	32.801	07	Dividendul este de 10% pe an	32.801	07

Președinte, George Panait.

Director, S. Grigorescu.

DROGUERIE & PARFUMERIE
D. G. DIAMANDI
 BUCUREȘTI
EAU DE COLOGNE
 Grand Prix Expozițiunea Internaț. de Higienă
 PARIS 1907

Doctorul N. I. Demetriad

Monitor al Clinicei de Maladii Genito-Urinare
 din Paris (Prof. Albarau)

*Instalațiune modernă pentru tratamentul de
 Specialitate și Ginecologie.*

Consultațiuni 5—7.—Str. Pitar-Moșu 15.

Studii Filosofice

IN SPECIAL

Revistă pentru Cercetările de Psihologie

TEORETICE ȘI APLICATE LA:
 ȘTIINȚA DREPTULUI, PEDAGOGIE ȘI SOCIOLOGIE

SUB DIRECȚIUNEA D-LUI
C. RADULESCU-MOTRU
 Profesor la Universitatea din București

REDAȚIA:

BUCUREȘTI. — BULEVARDUL FERDINAND, 55

АБОНАМЕНТУЪ АНУАЛЪ ЛЕИ 6.

Abonamentul anual cumulativ la „Studii
 Filosofice” și „Noua Revistă Română”, 15 Lei.

Boalele Intestinului

DIAREEA (LA COPII ȘI BĂTRÂNI), DIZENTERIA
 COLICELE, FURUNCULOZA, ECZEMA ȘI TOATE
 BOALELE CE PROVIN DIN **Infecțiunile intestinale**
 SE TRATEAZĂ ADMIRABIL PRIN
LACTOFERMENT

(Bulion paralactic)

APROBAT DE CONS. SANIT. SUPER.
 ZILNIC PREPARAT PROASPĂT NUMAI LA
LABORATORUL Dr. ROBIN
 5, Str. I. C. Brătianu 5. — Telefon.
 Un flacon 2 lei. In provincie contra mandat 2,70
 Cereți prospecte gratuite

DOCTORUL MIRON

Membru al consiliului de Igienă

CALEA MOȘILOR 209

Consult 3—5 p. m. Telefon 12/33.

Luni 23, Marți 24 și Mercuri 25
 Februarie, dela orele 10—12 a. m.
 și de la 3—5 d. a., se va ține în
 Palatul Muntelui de Pietate, din
 str. Sf. Ionică, colț cu str. Zorilor,
 licitația publică a amanetelor ne-
 rescumpărate, cari vor fi expuse
 publicului Duminică 22 Februa-
 rie, la aceleași ore.